

Я помню осень трыццаць дзевятага...

(Заканчэне.
Пачатак на 1-й стар.)
Па дарозе ў Мінск, да якога было ўсяго семдзесят кіламетраў, людзі спыталіся ў калгаснікаў, на чым іх везуць. Вярнуўшыся, расказвалі аб бачаным і чутым. Іх расказы гучалі больш пераканаўча, чым даклады дэктараў.

З'ездзіў у Мінск і мой банька. Вярнуўся разгублены. Убачыў зусім не тое, аб чым чытаў у падпольных кніжках, якім верыў. У вёсцы яго нават дрэжылі "камуністам". А шпёр ён не мог зразумець, як гэта — калгаснікі працуюць шты год за "палачкі", а кормяцца толькі са свайго агарода.

Яго вера ў прадзівае саваешкай прапаганды пахнінула. Але па-ранейшаму ён заставаўся шчырым прыхільнікам Саветаў. У кніжнай краме купіў "Пытанні лезнізму" Сталіна і ў вольны час стаў вывучаць, каб зразумець новую рэалізацыю. У той кнізе ўсё было так правільна і зразумела, а ў жыцці — зусім іншае.

Банька недзе пазнаёміўся з камісарам Кастрышкім, які стаў наведвацца да нас са Стоўбцаў. Пасля пачастунку яны сазіліся разам, і Кастрышкі старанна тлумачыў баньку незразумелае і супярэчлівае, на яго погляд. Банька быў, паўна, больш граматны, чым той камісар — калісьці ён скончыў настаўніцкую семінарыю, але не мог уявіць вядомай супярэчнасці напісанага і рэальнага.

Паступова гутаркі з камісарам пачалі ў нас надакучаць. А камісар усё ездзіў да нас. Пачаў агітаваць баньку стаць ініцыятарам арганізацыі калгасна. Банька ўжо краўку ведаў пра калгаснае жыццё. Няк-не мог зразумець, як можна аб'яднавацца з галдараніям і лайдэкам, які мае дзесяць гектараў зямлі, а жыве куды горш за баньку (у яго за лугам усяго сем гектараў). Не верыў, што той гультай будзе на калгасным полі працаваць лепш, чым на сваім. Не мог зразумець, чаму трэба здаць сваю карову ў калгас, а пасля атрымаць ад яго літр малака для дзяцей. Камісар старанна тлумачыў, яму гэтую бязглузды, банька ўсё адно не разумее.

На пачатку зімы пачалося раскулачванне. Камбед, які ўтвараўся з "беднякоў" (больш дакладна — гультаёў, бо туды ўвайшлі нават тыя, у каго было па дзесяці гектараў зямлі, але хлеба да новага не заўсёды хапала), пад зіму пайшоў раскулачваць пана ў Качанаўшчыне. Той фактычна быў не панам, а арандатарам, які арандаваў у князя Развіліва фальварак у сорах гектараў. Камбед пайшоў палізаваць жыццё. Коней аддалі разам, у каго іх не было. Падзілілі і кароў, і інвентар. Механічная велька дасталася нашаму суседу, у яго было ўсяго тры гектары калгасна, а пасля атрымаў ад яго ўручную, як гэта рабілі спакон вякоў. Але велька была дармавая, і ён прываляк не да свайго гунна. Там яна і згніла без

толку... Камусылі дасталіся калёсы, сані, брычка. Некаторыя неслі дахаты па аднаму ці два венскія крэслы. А адзін — вількае дэстэрка. А адзін, якому тую паўна пачаў хараваць холад. Пану пакінулі адну карову і адзін пакой у яго доме. У іншыя засялілі сем і двух парабкаў, якія жылі пры майнтку.

Так за адзін дзень была разрабавана добрая гаспадарка, якая давала заробак нашым высюўцам. — Туды летам хапілі на сенакос і жніво. Панскія сена яны і калілі за трыоўку — ці чапёртку капу сабе. У калгасе пасля калілі за адзінаццатую... Жніем пан плаціў па два злоты за дзень і разлічваўся за працу адразу. За два злоты можа было тады купіць пуд, а то і больш жыта. У яго калгасе калгасніца атрымлівала на працяг дзень шаснаццаці кілаграмаў абыжжы.

...Па першым снезе камбед пайшоў дзяліць і панскія поле. Докладней, не поле, а засеянае жыта. Тут ужо з камбедцамі пайшла палова вёскі. Кожнаму хацелася прыхапіць хоць лапінку лішняй зямлі. У людзей тады яшчэ было ўяўленне аб зямлі як аб самым каштоўным багацці. Зямля была карміцельскай і каштавала адпаведна дарога.

Адзін камбедцаў арышчам у выглядзе кроўкі адмерваў некалькі метраў, другі ўзяў калок з прасіянкам новага ўладальніка. Усе задовольны, адчуваючы сябе багаташчымі, не ведалі, што праз якіх паўгода камбед назавае кулакамі і прагна пачне па-

лядаць на іх гаспадарку, чакаючы загаду на раскулачванне. Але таго загаду не паступала, бо сёння нашых высюўцаў куды фактычна і не было, ніхто не трымаў парабкаў, ніхто не меў больш за дзесяць гектараў зямлі і больш за дзве каровы. І ўсё яны набілі сваімі рукамі і потам.

Замест раскулачвання пачаўся нечаканы вываз заможных сялян і былых польскіх служачых у Сібір. Прышоўшы ў школу, мы не ўбачылі некаторых настаўнікаў. Нам шпітам паказалі, што іх забрала экаваз і павезла на станцыю. Не стала і майго сёбра па парце Ігара Найдзюнька. Ягоны банька, які меў гектараў са тры зямлі, служыў дэжурным у кніжцы Развіліва. Больш нікога з нашай вёскі не чапалі. А з суседняй жывылі ўсіх асяднікаў і арандатараў. Усе яны, мы ведалі, былі сіпільнымі людзьмі і разумнымі гаспадарамі. І хоць былі прыхільнымі, добра жылі з мисюўнымі людзьмі.

Сяляне разгубіліся. Яны не разумелі такой палітыкі Саветаў. А ў вёску зачасілі агітатары, чыталі лекцыі аб ішчаслівым і заможным жыцці ў калгасе.

У калгас запісвацца не спяшаліся нават камбедцаў. Разумелі, што дзяўдзень працягнуць побач з супрацьнымі гаспадарамі. А гаспадары не пісаліся, бо не хацелі працаваць разам з лайдэкамі. Тады ішч ніхто не ведаў, што ў калгасе ўсё працуе амаль адвольна.

Калі пасля гадзінага дакладу лектар прапановаў запісвацца ў калгас, мужчыны стараліся непракметна "пайсці пакурый". А калі іх усё ж прыхілілі пытаннем, чаму не хочаш у калгас, тыя адказвалі: "Я-то не супраць, але жонка не хоча". Так, між іншым, адказваў не раз і мой банька: маўляў, што з гэтай не-свядомай жонкі возьмеш?

На сялян наклажылі такія пастайкі, якія ім пры паляках і не сніліся. Пшнічалі, але выконвалі. Усе яны былі пры хлебе і малаці. А ў той час суседнія дзяўдзень пастайшчалі, страцілі калгас першымі ў вёсцы і працавалі ўжо за "палачкі", а малако па літру насілі з калгаснай фермы.

Дарчы, таго падзеленага жыта на панскім полі нашым высюўцам захаць не давялося. Яго аддалі калгаснікам з Драздоў. Але восенню засеяць яго яны не змаглі. Яно ператварылася ў выган для жывёлы.

Ад вывезеных у Сібір сталі прыходзіць лісты са слёзнымі просьбамі высласць хоць чорныя сукхоры і сушанай бульбы, якой у нас і сущыні ніхто не ўмеў. Мы зразумелі: вась і да нас прыйшло тое "ішчаслівае і заможнае" калгаснае жыццё, якое нам раней не магло прысцігнуць і ў самым кашмарным сні...

в.Докшыцы.
Р.С. Ганар — на карысць рэдакцыі.

"Балтийские волны" намерены передавать объективные сведения

Уважаемые граждане Беларуси, жители дружественной соседней страны!

В ближайшее время в Вильнюсе начнет средневолновое вещание на белорусском языке радиостанция "Балтийские волны". Цель которой — популяризировать слушателей о событиях экономики, политики и культуры как в Литве, так и в Беларуси, а также за их пределами.

Радиостанция финансируется международными фондами свободы слова и основывает свою деятельность на 19-й статье Всеобщей Декларации о правах человека и 25-й статье литовской Конституции. Кроме оригинальной программы вильнюсской редакции, будут ретранслироваться уже известные Вам передачи на белорусском языке иностранных радиостанций — в частности, радио "Свобода" и Польского радио. Редакция "Балтийские волны" намерена строго соблюдать принципы современной журналистики: передавать объективные сведения, новости отделить от комментариев, выражать различные мнения.

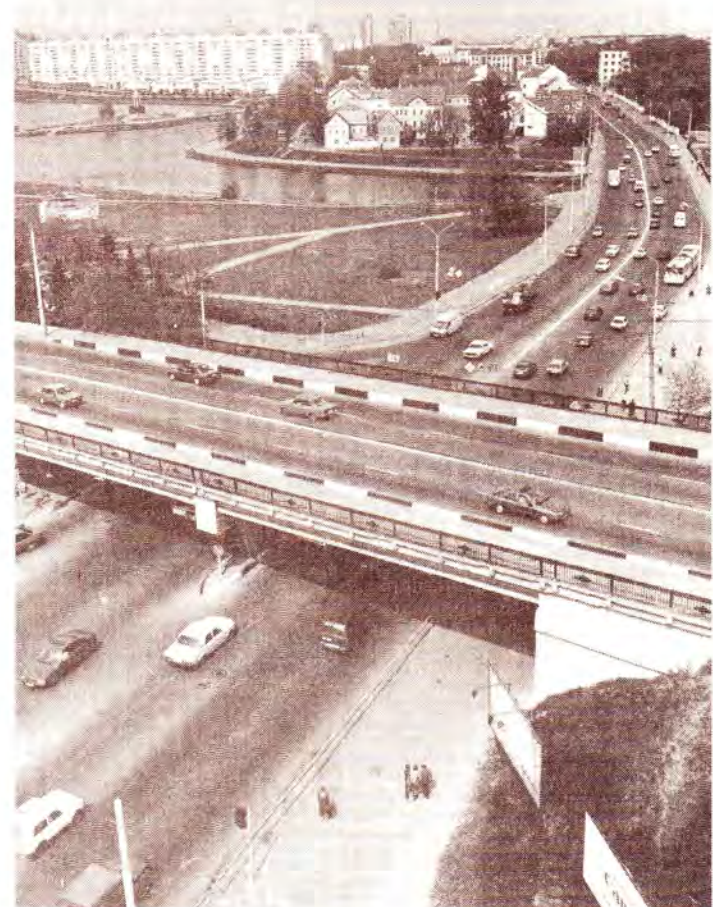
Надеемся, что в условиях ограничения свободы слова в Беларуси, радиостанция "Балтийские волны" станет для Вас ценным информационным каналом и тем самым укрепит дружеские отношения между нашими народами, а также будет способствовать развитию демократии и гражданского общества в Беларуси.

От имени учредителей радиостанции "Балтийские волны" — Римантас ПЛЕЙКИС, координатор проекта, член Сейма Литвы.

Иснэ сакрэтных пратакол аб фарміраванні беларуска-расійскай канфедэрацыі?

Існэ сакрэтных пратакол, падпісаных Расій і "адной з дзяржаў Захаду", аб з'ядзе на фарміраванне канфедэрацыі Беларусі і Расіі — пра гэта з'явіўся наміскі старшыні Беларускага народнага фронту Юрыя Бельчэня 11 верасня на пасяджэнні саўмы гэтага арганізацыі са спасылак на размову з заходнім дыпламатам у Мінску.

"Я думаю, што фармальнага пратакола няма, час сакрэтных пратаколаў адышоў у мінулае, — адказаў ён пракамуніраванай гэтую заяву вышэйшым афіцэрам старшыні БНФ Ляона Баршчэўскага. — Але падпіска Германіі ў гэтых адносінах вядоўная". Як адказаў на сойме, большасць заходніх краін не падтрымліваюць німечкія палыходы да сітуацыі ў Беларусі, якія ішч у чым абумоўлены ітарэсамі німечкіх газавых кампаній — партнёрў расійскага "Газпрама". Аляксей ЗНАТКЕВІЧ, БелаПАН.

Свіслач для Траецкага прадмесця

БНФ прызначыў другую сесію з'езда на 30—31 кастрычніка і адхіліў прапанову старшыні Язона Пазыняка аб падзеле Фронту на дзве арганізацыі

На пасяджэнні сойма Беларускага народнага фронту было вызначана, што другая сесія з'езда гэтага арганізацыі адбудзецца 30—31 кастрычніка г.г. Сойм не падтрымаў ідэі старшыні БНФ Язона Пазыняка аб правядзенні асобнага з'езда партыі БНФ 26 верасня і аб размежаванні Фронту на дзве арганізацыі — "палітычную" і "кансерватыўную" партыю, зарыентаваную на палітычную дзейнасць, якую ўзначаліў бы сам Я.Пазыняк. На думку Язона Пазыняка, абедзве часткі існавалі б як самастойныя арганізацыі ў межах БНФ. Аднак у рэзалюцыі сойма пад назвай "Не дапусцім расколу!" адзначалася, што такі падзел быў бы штучны, бо паміж прадстаўнікамі розных пазіцый у Фронце няма ідэалагічных разыходжанняў".

У іншай рэзалюцыі сойма праінфармаваў членаў партыі, што апошняе распадзненні 3.Пазыняка аб адхіленні Лявона Баршчэўскага з пасадзі выкананага абавязкі старшыні БНФ і аб прызначэнні асобнага з'езда партыі БНФ "супярэчнасць статусу партыі" і не маюць юрыдычнай сілы. Там не менш частка членаў сойма, якія прысутнічалі на загадным пасяджэнні, адмовіліся рэгістравацца і заявілі, што сойм непрымаючы прымашь раішнін з-за адсутнасці кворуму. На думку наміска старшыні БНФ Юрыя Бельчэня, які прытрымліваўся такой думкі, адзінае выйсце з іпэрашанай сітуацыі — гэта перамовамі паміж кіраўнікамі Фронту, які сёння стаяць на розных пазіцыях.

Аляксей ЗНАТКЕВІЧ.

Стоп-кадр

Тень. (Памятнік Феліксу Дзержынскому ў Мінску.)
Фотэ IREX/ProMedia.

Ну и ну!

На Беларусі шкуркі кроліка прымаюць ад сдатчыкоў па 2,5 цента за штуку

Житель Бобруйска Александр Понтейко кроликовод. Самое что ни на есть общественно-полезное дело: и себя деликатесным мясом обеспечивает, и государству меховым сырьём поможет. А вот как государство оценивает труд этого человека?

Александр Петрович прислал в редакцию приемную китангашку на сданные в 1999 году семь шкурок кролика на сумму 116 тысяч рублей. От 7 до 27 тысяч за штуку (в среднем — 16 500 рублей). Однако из этой суммы в сдатчика удержали налог в сумме 10 400 рублей и, по причине отсутствия в кассе приемного пункта наличных денег, заставили приехать еще раз. Кролиководу пришлось потратить дополнительно 12 000 рублей на автобусные билеты. Итого за свою деся-

тимесную работу Александр Понтейко получил... 93 600 рублей, или по 13 тысяч (2,5 цента) за шкурку.

Откровенно говоря, восклицание "Ну и ну!" не выражает всех чувств как самого кроликовода, так и тех, кто читал его письмо. Непроизвольно вырывался известный из народного творчества возглас мужика, жена которого родила негрита. Александр Петрович пишет, что в следующем году шкурки он закладывает под куст мамонта или кролиководки, а за счет увеличения урожайности получит больше.

Что ж, государство тоже богато: меховые шкурки купит за валюту из внебюджетных фондов.

Данила ХАЛЕПЦКИЙ.

Позиция

Разрозненные действия профсоюзов к успеху не приведут

Трагическая гибель лидера "Содружества" Арнольда Печерского нанесла невосполнимый урон профсоюзам. Пять месяцев спустя нет уже того единого действия частных предпринимателей, которое было при нем. Так, в сентябре с.г. не работают рынки в ряде областей нашей страны, но работают в Минской.

Причина понятна — предприниматели Минщины уплатили властям подати за сентябрь. В самом деле, отдавать городу 30 миллионов рублей и отказываться еще от заработка могут немногие. А вот бастующие предприниматели Гродзенской и Витебской областей налоги и арендную плату за этот месяц не вносили.

Минчане, в отличие от провинциалов, поверили правительству, которое под честное слово пообещало отложить до первого октября применение санкций Декрета N14 на конфискацию товаров, не имеющих сертификатов, и при отсутствии у предпринимателя документов на приобретение валюты. Это было заявлено на пресс-конференции, проведенной в Федерации профсоюзов белорусской. Об этом же на прошедшей неделе говорил с экрана БТ и нынешний лидер "Содружества" Олег Бортовик.

Однако в областях бастующие торговцы справедливо задают вопрос: "А что будет через месяц?" Ведь после ликвидации в 1996 году избранного народом высшего представительного органа, ни один декрет на Беларусь еще не был отменен. Тот же, кто издал Декрет N14, каких-либо гарантий и обещаний по части его отмены не дает, а все заявления по данному вопросу "вертикальщики", в том числе и члены правительства, — не более чем частное мнение чиновников-исполнителей.

Валерий АЛЕКСЕЕВ.

У лістападзе Гродзенскі завод медпрэпаратаў плануе выпусціць першую партыю прадукцыі

Завяршаюцца працы па запуску вытворчасці Гродзенскага завода медпрэпаратаў. Гэтая прапрадэставіла будзе выпускаць гатовыя лекі на аснове высакочышчаных амінакіслот.

У адгаворнае з графікам, у верасні павінен скончыцца мантаж тэхналагічнага абсталявання, якое паступіла ў жніўні з Германіі, Расіі і Швецыі, і пачаўшыся пусканнялачыныя работы. Увод прапрадэставіла ў эксплуатацыю заплаваныя на чэрвень квартал гэтай года, а ў лістападзе на заводзе плануецца атрымаць першую партыю прадукцыі.

Ася КУНІЦКАЯ.

Квітнела мястэчка ў мінулым

Чарговым каштоўным экспанатам папоўніўся краязнаўчы музей пры Міёрскай сярэдняй школе №3. Сваю нядаўна выдданую ў Польшчы кнігу "Дзісна — бастыён на Дзвіне" перадаў калектыву школы яе аўтар Эдвард Забела. У мінулым выданнях мясцовай гімназіі давалі час польскім уручом, але на гэты раз захавалі любоў да родных мясцін. Па меркаванні спецыялістаў, гэта дапаможа яму за гады пошукаў і працы ў архівах

Песні родам з глыбіні

Беларускае радыё выпусціла нядаўна ў эфір новую песню "Мелодыя апошняга кахання", якую напісалі разам глыбоцкая настаяніца Ганна Пяткевіч і магільскі кампазітар Мікалай Яшкоў. Гэта ўжо другі вынік садружнасці аўтараў. Год таму дэбютавалі яны з песняй "Гудамовы вечар" у выкананні Гудамовы Ляўкаў. Дзі так паспяхова, што занялі першае месца ў беларускай хіт-парадзе. Дарчы, песні родам з Глыбокага маюць шанц шырока

загуляць па ўсёй краіне. У рэпертуары вядомага спевака Язона Навуменкі неўзабаве павіны з'явіцца кампазіцыі тако ж М.Яшкоў на словы другога глыбоцкага адметнага паэта Тамаша Ляшонка. Зрэшты, у рэпертуары пільна працуюць ішч членаў Саюза пісьменнікаў, тут жа дзейнічае пісьменніцкая глыбоцкая-палачка філія, якая выпусціла свой першы літаратурны альманах "Даягіяда".

Уладзімір ШЫК.

Продолжение разговора

Точку ставить рано

Ответ на решение Высшего хозяйственного суда и статью пресс-секретаря

Нарушения статьи 5 Закона о печати в части призыва к захвату власти. Именно с этим газетой не согласилась и обратилась за защитой своих прав в ВХС как в компетентную и независимую инстанцию. Это и было единственным предметом ее иска. Вместо ожидаемой защиты ее, как ни странно, признали злостным нарушителем Конституции и законов. Неужели это и называется "строгим следованием букве и духу Закона"?

Почему не верю?

Передо мной лежат два документа: Хозяйственный процессуальный кодекс (далее — ХПК) и постановление Пленума ВХС от 29 июня 1994 года № 9 "О судебном решении". Ими установлены те самые правила, которыми судьи ВХС должны были руководствоваться при рассмотрении иска газеты к Госкомитету по печати. Отступление от указанных правил по процессуальным канонам расценивается как основание для отмены решения суда.

Проверим, как суд придерживался этих правил (оговорюсь, что выражаю свою личную точку зрения, которая может не совпадать с позицией заместителя председателя ВХС А.П. Егорова и пресс-секретаря ВХС В. Борисевича).

Первое решение суда должно основываться на выяснении всех существенных обстоятельств, а также доказательств, которыми они подтверждаются. Выполнил ли суд это требование закона? Мне представляется — нет. Он даже не ответил на такой определяющий в данном споре вопрос: можно ли распространение информации о деятельности государственных органов или иных организаций расценивать как призыв к захвату власти? Суд попросту обошел стороной этот вопрос. А между прочим, на него имеется ответ в международно-правовых документах.

Почитайте Иоаннесбургские принципы, касающиеся национальной безопасности, свободы самовыражения и доступа к информации (см.: Международно-правовые документы в области средств массовой информации / Сост. Н.Н. Довнар — Мн., 1999, с. 173-184). Согласно им, не должно предостережения или наказания самовыражения только потому, что оно передает информацию, опубликованную организацией и об организации, которая объявлена правительством как угрожающая интересам национальной безопасности или тесно связанная с ней интересам.

Центризбирком не был официально признан организацией, угрожающей национальной безопасности. Более того, он открыто осуществлял свою дея-

тельность, рассылал по всей стране документы, даже отпечатанные бюллетени для голосования. Так что не было даже формальных оснований для вынесения судом предостережения за опубликование документов Центризбиркома.

Будь ВХС реально независимой судебной структурой, он вполне логично должен был бы подтвердить право газет на распространение такого рода информации и, как следствие, признать недействительным предостережение, вынесенное газете Госкомитетом по печати.

Второе: Пленум ВХС признает недопустимым в работе хозяйственных судов уклонение в судебных решениях от правовой оценки заявленных сторонами ходатайств (пункт 1 постановления).

Однако вместо изучения доводов истца, изложенных в заявлении, суд почему-то "удалился" в субъекто-политический анализ действий организаторов выборов президента 16 мая 1999 года. Он стал доказывать, что группа депутатов бывшего Верховного Совета присвоила себе функции высшего законодательного органа Республики Беларусь (ссылка на статью 15 Конституции), а также доказывал, что судьям было присваивать то, чем они обладали с момента избрания?

— Авт.). Потом суд в своем решении разъяснил, как обстоит Центризбирком и какой из центризбиркомов является истцом. Какое это вообще имеет отношение к предмету спора?

Далее происходит совсем невероятное: без каких-либо оснований и убедительных доказательств ВХС утверждает, что газетой были (или не были) совершены нарушения конституционных прав граждан Республики Беларусь. Судьям было присваивать то, чем они обладали с момента избрания? — Авт.). Потом суд в своем решении разъяснил, как обстоит Центризбирком и какой из центризбиркомов является истцом. Какое это вообще имеет отношение к предмету спора?

По смыслу закона, замена состава суда допускается лишь в исключительных случаях, а именно, когда имеются объективные причины. Но в данном случае никакой необходимости в этом не было, поскольку судья, принявшие дело к производству, оставались на своих местах, не заболели и при этом не высказывали даже формальных мотивов для собственного отвода.

В этой связи возникает вопрос: с какой стати судей отстранили от ведения дел и начали рассмотрение исков заново, в ином составе судей?

Можно говорить и о других нарушениях материального и процессуального законодательства при рассмотрении данного дела. Все это не позволяет сослаться на успешный процесс секретаря ВХС В. Борисевича о справедливости судебного решения по иску газеты "Народная воля" к Госкомитету по печати.

Суд праведный

Прошедший суд нельзя назвать иначе, как скоропалательным. По сути дела газеты были принесены в жертву политическим интересам власти предержащих, побоявшихся активизации населения в канун назначенных выборов президента Республики Беларусь. Их просто "оделерили" и заставили задуматься о последствиях. Но несмотря на вынесенные Госкомитетом по печати предостережения и необоснованную резкую позицию суда в отношении заявленных исков, газеты продолжают свое дело — несут людям правду о нашей легкой действительности. Авторитет газет не снизился, а наоборот, возрос.

По моему мнению, отказ Президиума ВХС пересмотреть решение от 13 мая 1999 года не станет точкой в этом историческом деле. Редакция газеты "Народная воля" оставляет за собой право искать справедливость в международных организациях. К сведению: в Организации Объединенных Наций имеется специальный докладчик по вопросу о поощрении и защите права на свободу убеждений и их свободное выражение. Каждый год он поощряет миру о том, каких успехов достигли государства в реализации этого основополагающего права. Не будет ли Беларусь в очередной раз упомянута в числе стран, где есть серьезные проблемы со свободой слова?

Такое вполне возможно... Михаил ПАСТУХОВ, профессор права, руководитель Центра правовой защиты СМИ при Белорусской ассоциации журналистов.

Зеркало

Американская газета называет новые российские имена

Как сообщает газета "Ю Эй Тудей", 780 российских официальных лиц — в том числе бывший вице-премьер Анатолий Чубайс и бывший министр иностранных дел Андрей Козырев — занимались продажей ГКО и переводом вырученных денег за границу накануне произошедшего августовского кризиса в России. "Ю Эй Тудей" ссылается на данные американских, британских и российских следователей. По данным газеты, схема начала действовать через трот сук после того, как в конце июля 98-го года Международный валютный фонд перевел в Россию заем в 4 миллиарда 800 миллионов долларов. Ряд банков и официальных лиц, получив информацию о готовящейся девальвации рубля, сообщает газета, немедленно начали продавать свои пакеты ГКО и обменивать рубли в доллары, используя среди прочих и средства МВФ, включенные в состав золотовалютных резервов Центробанка.

Победа Росселя

Во втором туре выборов губернатора Свердловской области победу одерживает глава администрации Эдуард Россель. По предварительным данным, Россель набрал 65 процентов голосов, а его соперник — лидер движения "Май" Александр Бурков — более 27 процентов. В выборах участвовали 3,3 процента избирателей. Против всех проголосовали более 7 процентов.

Второе поражение немецких социал-демократов

Правящая в Германии социал-демократическая партия (СДПГ) потерпела серьезное поражение на выборах в ландтаг восточногерманской земли Тюрингия. По предварительным данным, победил оппозиционный Христианско-демократический союз, получивший 51 процент голосов. За партию бывших коммунистов — Партию Демократического Социализма — проголосовали более 21-го процента избирателей. Социал-демократы оказались на третьем месте, получив 18,5 процента голосов. Неделю назад СДПГ проиграла на выборах в двух других немецких землях — Бранденбурге и Саарской области.

Взорван еще один дом в Москве

В день общероссийского траура по жертвам терактов в Буйнакске и 9 сентября в Москве в российской столице произошел новый взрыв — на Каширском шоссе. 8-этажный жилой дом полностью разрушен. По мнению экспертов, мощность взрывного устройства — от 150 до 200 килограммов тротилового эквивалента. Спасатели считают, что число погибших может достигнуть ста человек.

Пожарные и спасательные службы разбирают завалы, образовавшиеся на месте взорванного утром 13 сентября 1999 г. в Москве жилого дома, в котором насчитывалось 64 квартиры.

Фото IREX/ProMedia.

Белград направляет в Косово экстремистов

Министр внутренних дел Великобритании Джек Стро обсуждает сегодня с главой службы контрразведки Стивенем Ландером вопрос о том, почему британская гражданка Мелита Норвуд, годами занимавшаяся шпионажем в пользу СССР, так и не была передана в руки правосудия, 87-летняя Норвуд на днях сделала официальное признание о том, что на протяжении трех десятилетий передавала СССР сверхсекретную информацию о британской обороне, в том числе и о разработках ядерного оружия. Британская пресса утверждает, что контрабандка в конце концов нашла на след шпионки, работавшей секретаршей в одном из оборонных ведомств, но утаила информацию от властей. Норвуд, живущая в Лондоне, заявила, что занималась шпионажем в пользу СССР из идеологических соображений.

Мир культуры

Кто откроет сезон в Метрополитен-опера?

Объявлено, что примет участие в открытии очередного сезона Нью-Йоркской Метрополитен-опера 27 сентября. В "Пиявах" Леонардо Доминго и таким образом преодолеть достижение Энрико Карузо, который открывал метрополитенские сезоны 18 раз. В главной женской роли — Вероника Видлауэр. Она также выступит в опере Арриго Бойти "Медистофель" вместо первоначально заявленной на роль Маргариты Марин Гузелиной.

Вещи Монро покажут в Нью-Йорке, Лондоне и Париже

Несколько десятков различных предметов, некогда принадлежавших Мариллин Монро, выставлены во флоридском городе Сент-Питерсберге. В основном это детали одежды и украшения, в том числе кольцо, подаренное актрисе и день свадьбы одним из ее мужей — везетной бейсболом Джо Дималлио. Далее экспозиция переедет в Нью-Йорк, а затем в Лондон и Париж. Путешествующая выставка играет роль рекламной кампании перед тем, как более 1500 вещей Мариллин Монро будут выставлены на продажу на аукционе Кристи в Нью-Йорке 27 и 28 октября.

Личная переписка

Америка — страна парадоксов

В редакцию "Народной воли" обратилась наша читательница Лариса Анатольевна с предложением опубликовать письмо эмигрировавших в Америку родственников.

Семен Моисеевич и Раиса Павловна Деичи эмигрировали в Соединенные Штаты Америки уже в преклонном возрасте вместе с сыном, невесткой и двумя внуками. Решение покинуть Родину было вынужденным и осознанным. Они не надеялись на счастливую и обеспеченную старость на чужбине и уезжали ради будущего своих детей и внуков.

Семена Моисеевича несколько раз награждали медалями выставки ВДНХ СССР. Он был изобретателем всевозможного значения (это знание присваивалось только в том случае, если изобретение приносило государству более одного миллиона рублей в год), автором книги о воздушных электрических линиях, прорабом первой в СССР стройки ЛЭП-500 — линия электропередачи на Урале.

Много лет он работал в Белорусском энергосетевом проектно-институте в должности главного инженера. Однажды один из сотрудников института принес машинописную запись политических анекдотов, записанных с радиостанции "Голос Америки". Все хохотали, а на завтра вышел приказ об увольнении любителей политического юмора "без права трудоустройства на руководящие должности". С этого момента и начались проблемы: КГБ усердно выполняло свой долг, и очень долгое время Семен Моисеевич был безработным. Выручил случай. Его бывший однокурсник, возглавлявший один из минских электромонтажных трестов, на свой страх и риск принял Семена Моисеевича на должность исполняющего обязанности старшего инженера, где он и проработал до самой пенсии.

Семье Деичи с первого раза в Посольстве США присвоили статус политических беженцев, и они покинули страну 14 марта 1996 года.

И потекла вереница необычных и интересных писем...

Письмо первое

Другая планета

Бруклин, 19 июня 1996 года. Здравствуй, Лариса и Виктор!

Вот уже более трех месяцев, как мы живем под чужим небом. США — это не только другое государство, а, как здесь говорят, другая планета. Все не так, как у нас. Все не то, к чему мы привыкли. Здесь, прежде чем появиться листья, деревья начинают цвести. Бутончики огромные и всех цветов радуги, а листья не летят. В Бостоне очень много деревьев. Такое впечатление, что город утопает в цветах, белых, розовых, желтых, сиреневых и т.д. и т.д. Только после опадания цветов появляются листья. Сплошной зеленый массив. Кетяти, о зелени. Большинство крыш домов, карнизы, купола, фигуры на домах и памятники выполнены из меди, а так как медь окисляется (оказывается, оказывается близость океана), то крышу все зеленое. Зеленка какого-то своеобразного оттенка, как бы "под старину".

А об этом пишу так подробно потому, что меня это поразило: как можно так много тратьте меди. Но американцы на это не обращают внимания. Более того, все водопроводные трубы изготовлены из меди, радиаторы отопления — тоже из меди, но они не такие громоздкие, как у нас, хотя поверхность обогревает значительно больше — за счет лепестков. Я спросил у хозяйки нашего дома, зачем же тратьте столько меди. Мне ответили: с медью работать легче, чем с другим материалом.

Вообще, американцы работают так, чтобы было все легко делаться, с минимальной затратой мускульной и мозговой энергии. Тысячи приспособлений, кранов, полная компьютеризация. Как говорят у нас, сверху до низу. Я наблюдал такую картину. К многоэтажному дому подехала машина с шестью. Одновременно подехала машина с пожарной лестницей. Оказалось, что это не лестница, а подъемник мебели. И в течение каких-то десяти минут все мебель через окно была доставлена в квартиру на 5 этаж.

нас говорят! Она занимается площадью не более четырех квадратных метров. По графику к дому подъезжает бензовоз и по трубопроводу сливает топливо. И все. И никаких проблем.

В каждой квартире ты можешь выключить полностью отопление либо установить необходимую температуру обогрева.

Наш дом старый, и отопление радиаторное. В современных же домах — централизованное кондиционирование. В подъездах стоят кондиционеры, и в квартирах подается погретый либо охлажденный воздух соответствующей влажности, какая тебе необходима.

Времени досуда нашего отъезда прошло вроде немного, но событий произошло — не счесть. Мне сделали операцию на сердце. Дело в том, что каждый, кто законно приезжает в Штаты, в течение 2-х недель должен пройти обязательное медицинское обследование. Во время обследования у меня признали заболевание сердца, срочно выдали "Медикейт" — право на бесплатное лечение и бесплатное получение лекарств — и направили в госпиталь к кардиологу. В госпитале провели тщательное обследование и установили необходимость операции. Я дал согласие.

Вначале было произведено зондирование, т.е. с помощью зонда направили "телевизионный датчик". Все сфотографировали. Зондирование проходило под местным наркозом, и я чувствовал, где находится зонд. Кроме того, врачи через переводчика общались, что осталось заснять 10 картинок, 5 картинок, сейчас будет жарко и т.д. Это, чтобы я не волновался. И только после зондирования определили, что необходима срочная операция.

В госпитале, где я лежал, в каждую палату (обычно в палате — два человека, по нашим меркам в нее можно поместить не менее девяти человек) подается кондиционированный воздух. В один из дней мне было прохладно.

но. Я сказал об этом медперсоналу. Они тут же отрегулировали так, чтобы мне было комфортно.

Вообще, можно сказать все, что тебе угодно. К примеру: по телефону можно заказать, чтобы по телевизору в такое-то время показали такой-то фильм. Заказ выполняется в указанное тобой время. Правда, за это надо платить 3—4 доллара.

У нас говорили, что в Штатах нет паспортов, и что самое главное удостоверение — это права на вождение автомобиля. Это вовсе не так. Здесь каждый законно живущий человек промуштрован. Первое, что должен сделать каждый законно прибывший в США человек, — получить свой номер. Независимо от возраста. Этот номер и все данные о тебе закладываются в компьютер. Номер один — от рождения и до смерти. Под этим номером в памяти компьютера вся твоя родословная: откуда ты, твои родители и т.п.

Мы пришли для установления нам пенсионного пособия. Кетяти, каждому из нас оно установлено в сумме 450 долларов и 86 центов ежемесячно. В Союзе последние наши пенсия составляла на двоих около 110 долларов. Чинчоник, хорошо говоривший по-русски, взял наши документы с номерами — а это всего лишь картонная карта размером чуть больше спичечного коробка, без фотографий, визитки — и обратился к компьютеру. И тот в течение одной-двух минут выдал полную информацию о нас. К нашему удивлению, там были, в частности, указаны девичьи фамилии наших матерей и даты их рождения и смерти.

Без этого номера тебя не примут на работу, ты не сможешь сдать на водительские права, поступить в школу. Иначе говоря, если ты законный житель США, то должен быть промуштрован. В противном случае ты нелегально живешь в Штатах и при первом же задержании на тебя насадут наручники и депортируют в ту

страну, которая готова тебя принять. А до этого — сиди в "каталожке".

Здесь существует "иерархия". Если ты получил статус "беженец" — значит, ты — "законный житель" и пользуешься определенными правами, но выходишь за пределы Соединенных Штатов тебе нельзя. И в случае выезда, например, в Канаду, обратно в Штаты тебя не пустят. Никогда. Такой режим соблюдается в течение года. По окончании года, если ты не проштрафился, тебе выдают "Гринкарт" (зеленую карточку) и тем самым как бы присваивают статус "постоянный житель США".

Имен Гринкарт можно выехать куда хочешь и на какой угодно срок. Возврат в США без препятствий. Единственное, в других странах ты не пользуешься опекой Соединенных Штатов. Страна пусть лет после приезда тебе разрешат стать гражданином США. Для этого надо сдать экзамен и принять присягу. В случае получения гражданства ты получаешь все те же права, что и гражданин, и покровительством Соединенных Штатов за пределами страны.

Я не знаю, интересно ли то, о чем пишу. Но я рассказываю о первых своих впечатлениях. Дело в том, что повторять то, о чем знают все — ах, Америка, ой, Америка — мне не представляется интересным. Не то главное. Главное в том, чтобы понять ее. Узнать обичай, нравы. В последующих письмах я постараюсь снова вернуться к своим первым впечатлениям.

Мы повинны памятке прераверасне 1939 года

Заява Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны

17 верасня 1939 года пачалося ўз'яданне беларускай нацыі ў межах адной дзяржавы. Гэтай падзеі пачаўся 39 гадоў трагічнай гісторыі Беларусі першай паловы XX ст.

У пачатку XX ст. у выніку дэмакратычных заваяванняў 1905 года беларусы зноў паступова пачалі набываць сваю этнічную адметнасць, адраджаць сваю мову, гісторыю і культуру. Гэтыя працэсы разгарнуліся на ўсёй этнічнай беларускай тэрыторыі, населенай 12-мільённым этнасам.

Аднак гэтак адраджэнне было спынена на пачатку першай сусветнай вайны, а потым і ў выніку гэтага падзеі Беларусі страціла мільёны жыхароў, шмат хто апынуўся за межамі Бацькаўшчыны. Але 25 сакавіка 1918 года паўнамоцны прадстаўнічый шматнацыянальна-беларускага народа абвясцілі ў Менску нашую незалежнасць на ўсёй сваёй этнічнай тэрыторыі.

Большавікі ў Смаленску ў верасні 1919 года пачалі перадаць гэты дэмакратычны акт і ўключыць у межы БССР усе беларускія землі. Аднак ужо праз некалькі тыдняў яны пачалі ганяць нашай Бацькаўшчынай, і ў выніку дамовы 1920 года з Латвіяй і Літвой, а таксама ў выніку гэтага падзеі дамовы 1921 года ў межах БССР усталіся толькі шэсць паветаў былой Менскай губерні.

На тэрыторыі Заходняй Беларусі рэжым Пілсудскага пачаў татальнае вынішчэнне ўсяго беларускага, а на тэрыторыі БССР пасля некалькіх гадоў нацыянальнага адраджэння распачаліся масавыя рэпрэсіі і ўзкілі шматлікіх Кірэпавіч.

У жніўні 1939 года пасля пацукі Молатава і Рыбентрапа быў зацверджаны новы савецка-польскі перададзены ў перасі другую савецкую вайну. 1 верасня фашысцкія бамбёжкі ўжо падалі на Гродна, Брэст і Баранавічы, а тысячы беларускіх юнакоў былі забраныя ў

польскія войскі і гінулі на польскай тэрыторыі. Неўзабаве, 17 верасня 1939 г., беларускія сям'і, якія былі ў польскай дзяржаве, людзьмі другога гатунку, а музыкі і кветкамі аустраваў Чырвоную армію.

Дзе выявілі часткі Беларусі — Заходняй і Усходняй — нарэшце аб'ядналі дзякуючы савецкаму супададзенню савецка-нямецкіх глабальных інтарэсаў. Потым, 30 кастрычніка 1939 г., былі перададзеныя Літве беларуская Вілія, Трокі, а крыху пазней — Друскенікі. Страны Беларусі з добрым кавалкам Беларускай пачынаюць адраджаць беларускіх людзей, аднак ядро беларускіх земляў засталася захаваным да абвяснення незалежнасці ў 1991 годзе.

У сувязі з абвясненнем інтэграцыі нашай тэрыторыі ў склад Рэспублікі Беларусь, а таксама ў сувязі з абвясненнем аб беспаспяху такіх намераў. Новай Рэспублікай дамоў ўжо ніколі не будзе!

Рэха

Фальшывыя спевы красуні з ружай

Не крыдуйце на мяне, мілыя чытачкі "Народнай воі", калі я нагадаю даўняму Прасперу Мерме, які лічыў жанчыну гудзею паловы сваёй прывабнасці, калі пачынае гаварыць. Адночы ўсеўні мне ў рукі газету "Ва-Банкі", разгортваю — бачу шматлікіх аднак жанчыны з ружай. Прывагажа такая, бы тая ружа, усміхаецца такой цёплай, шырай, добрай усмішкай. Зверху рубрыка "Чалавек в... п...". І загаловак: "Калі чалавек перае, так он і жыве". Ну, думаю, спявае. Ва ўступе — аб рэспубліканскім конкурсе на лепшую песню пра Мінск, а далей інтэрв'ю з зааглаўнай кафедры псіхалогіі БДУ ім. Ганка кандыдата псіхалагічных навук Надзеяй Аляксандраўнай Цыркун. Значыць, думаю я, не прафесійная спявачка — самадэя, а ўсё роўна цікава. Пачаў чытаць і зразу ўсё, што спевы тут ні пры чым, гэта матэрыял пра дзяржаўнае сімвалізацыю пугла псіхалага. Псіхалаг жа — яна, чароўная красуня з ружай.

Але выкаваны гэты жанчыны аказаліся не такімі прыгожымі, як яна сама. Больш таго — абурены. Нават не верылася, што так можа разважаць жанчына, інтэлігент, культурная чалавек. Завесны размовы пра гімны, гэты псіхалагічны сывардак. "Калі чалавек перае, так он і жыве". Значыць, калі будзе добры гімн — жывым даможа! І ўсе праблемы вырашаюцца самі сабой? Між тым, як выдаюць, людзі спявалі і спяваюць заўжды — у радасці і горы, падчас цяжкай працы і ў вольную вілію. І выбар пэні залежыць ад стану душы, настрою, характару абставін. На ўсё выпадкі жыцця ў народа свае песні: вясельная, абрадавая, бытавая. Галашэнні над памерым — гэта таксама песня.

Спадарыно Цыркун больш за ўсё кажае гімн. На маю думку, гімн — гэта нешта такое, што ўздымае, гуцьці апафэозам звысненаму мамі прадак, мною, сучаснікамі, гэта заклік да стварэння будучыні. Гукі яго павінны вымушаць чалавека падняцца, а не стаць пад прымухам, "дзя ўсмяхненні псіхалагічнага ўздзеяння", як сцвярджае псіхалаг. "Вель тогда он не расцвёдае во время звучания гимна, а напряжен". Усё жыццё я стаю пад гукі гімна ў знак павагі, павагі да сваёй дзяржавы, а выкаваны — да змушанага праграмавання майго жыцця.

Гімн СССР спадыраў Цыркун узнёсць да нябёсаў. У параўнанні з беларускім, ён "больш

конструктыўны" — он апавядае, к чаму надо стремиться и что ты можешь провистить. Может быть, этим и объясняется такая ностальгия по Союзу: с его гимном люди себя чувствовали комфортно". Восе, аказалася, у чым скарж: пры гукі гімна СССР чалавек пачаў быць "кампартна" нават і не ў велькіх кампартных умовах савецкага жыцця, і сённяшнім вестарнам завава, што яны зноў вяртаюцца ў тую частку...

Чалавек, выкаваны на ідэалах любіць да Радзімы, ён гісторыі, на прыкладзе ён славуць і ўласных працаў, сянят дачынення да іх дэсу, гімн будзе заўжды свігнаны — незалежна ад таго, гаротная яго Радзіма ці замодная, добраахвотная. Азвучае ад чалавека ўсё гэта — і гімн ператворацца ў пустую фармальнасць, што і назірала раней, ды і зараз.

Выкаваны пра суг і герб Беларусі ў каньдата псіхалагічных навук таксама не грунтоўна на навуковых доказах, адны момалы ды паспылі на нейкага Люшэра з яго становай ацэнкай на спадучыні колераў звабанага з чырвоным.

Не судзіце і не судзіце будзе! Пэўна, не вядома хрысціянскія каштоўнасці Надзеі Аляксандраўны, бо напхні не адрозніць ён ацэнку хрысціянскага спадучыні колераў белай і чырвонага (кроў Хрыста на плашчынні) як... "медыцынскай атрыбутыкі". Аднам словам, клініка ў галовах гэтых "нацыяналістаў".

Вучоная красуня ўжо не зацвёла не такой прыгожай, калі крываўні нацыянальна сывадомы беларусы сваімі разважаннямі о "Погоне со вадником", які "то ли падает, то ли собирается на кого-то этот мет опустить, то ли конем кого-то топчет", і нашым святым бел-чырвона-белым сцягу, які яна параўноўвае з лукашэнкаўскім: "У нас получе. Только зр уобрази Серп и Молот".

Увогуле, не "песня", а плад па мінусных савецка-імперскіх часах уявіць сабой публікацыя ў газеце "Ва-Банкі". Так і карпінч запісана Надзея Аляксандраўна, з чых слоў яна спявае?

Мікола ЛАВІЦКІ, тэрміст тэрамадэвальнага цэха Мінскага аўтазавода.

Зрабі добро блізкаму

"Нічыя" грушы — у падарунак немаўлятам-сіротам

У двары шматкватэрнага дома па вуліцы Парыжскай Камуны 8 Савіцкага сёта ўрадаў і разбілі грушы, пасаджана невідомым домаўладнікам-прыватнікам яшчэ да таго, як на гэтым месцы пачалося будаўніцтва жылга мікраараёна. Дрэва вымахае аж да ўзроўню чавёртага паверха, крона ў ім шырокагалінастая, плады — буйныя, ён позняспеўны. Гэта ўсё не ўлічвалі хлапчукі з усіх навакольных дамоў, пладавыя прахожыя: з сярэдзіны лета штодня ўсё калілі грушы, у тым часе мог і кіямі, камянямі, цаглянымі; не-

каторыя хлапчкі зазіралі на дрэва і прасілі галіны: плады падлілі на Савіцкіх дварах і разбілі грушы. У нас так пачаўся спрад дзізель: ніхто не хоча чакаць, пакуль яблык ці грушы паспеюць — пачынаюць "каштаваць" з заваі.

Нарэшце хтосьці з жыхоры дома №11 па гэтай вуліцы даў работнікам жылёва-эксплуатацыйнага ўпраўлення №1 карысную параду: улашчылі на верхніх галінах грушы атрэсі з мерамі перасцярогі (каб не разбіліся) і пераць у Дом дзіцяці, дзе знаходзіцца на ўтрыманні

звыш за 50 немаўлят-сірот, бацькі якіх за дзімравыя павозкі, расклены да жыхі ў судавым парадку пабывалі праваю на іх выхаванне. Арганізацыя гэтую гуманітарную аперацыю началінік ЖЭУ-1 Ларыса Іванавна Гілеўская. Работнікі Дома дзіцяці былі ўзрадаваны нечаканаму падачку, малая — тым больш. У двух вялікіх цапаваных пакетах ім прывылі калі дазвонілі кілаграмаў буйных, памерам з гусінае яйка, савітых груш.

Міхаіл ТЫЧЫНА.

Слуцк.

Грамадзяне Беларусі могуць удзельнічаць у конкурсах на навучанне ў ЗША

Інфармацыйная служба Пасольства ЗША ў Беларусі (USIS) абвясціла аб пачатку новага цыкла адукацыйных праграм у ЗША на 1999—2000 гады, якія фінансуюцца ўрадам гэтай краіны. Да ўдзелу ў праграмах запрашаюцца грамадзяне Беларусі, які валодаюць англійскай мовай.

На сённяшні дзень заявы прымаюцца на наступных праграмах: праграма стыпендыяў імя сенатара Фулбрайта (для грамадзян Беларусі, якія выкадаюць у ВНУ і займаюцца навукова-даследчай дзейнасцю, а таксама маюць ступень кандыдата ці доктара навук). Заявы прымаюцца да 29 кастрычніка; праграма "Актуальныя пытанні сучаснасці" (для супрацоўнікаў урадавых устаноў, кіраўнікоў навуковых арганізацый і прадстаўнікоў іншых прафесійных аб'яднанняў). Заявы прымаюцца да 29 лістапада; праграма навуковага абмену "Рэгіянальная навука" (для спецыялістаў, якія працуюць на кандадзайшай дыспартыі, і для іншых навуковых даследцаў). Заявы прымаюцца да снежня; конкурс стыпендыяў імя сенатара Эдмунда Маскі (для студэнтаў апошняга курса ВНУ і асоб з вышэйшай адукацыяй). Заявы прымаюцца да 29 кастрычніка;

праграма студэнцкай абмену "Акт у падтрымку свабоды" (для студэнтаў першых трох курсаў ВНУ Беларусі). Заявы прымаюцца да 10 лістапада; праграма школьных абменаў "Акт у падтрымку свабоды" (для старшакласнікаў сярэдніх школ).

Пасля заканчэння кожнай праграмы ўдзельнікі павінны вярнуцца на радзіму на перыяд не менш за два гады. Яны не могуць вучыцца ці працаваць у ЗША на працягу годаў тэрміну. Дадатковую інфармацыю можна атрымаць па наступных тэлефонах: — USIS Мінск (017) 217-88-28 — IREX Мінск (017) 226-06-87 — ACCELS Мінск (017) 236-68-83 — Мінскі інфармацыйна-адукацыйны цэнтр (017) 284-08-52 — Брэсцкі інфармацыйна-адукацыйны цэнтр (0294) 77-15-84 — Віцебскі інфармацыйна-адукацыйны цэнтр (0212) 37-83-42 — Гомельскі інфармацыйна-адукацыйны цэнтр (0232) 53-29-10 — Гродзенскі інфармацыйна-адукацыйны цэнтр (0152) 33-54-51

Аляксей ЗНАТКЕВІЧ.

Пры ўдзеле прадстаўнікоў Брытаніі ў Светлагорску пачалася рэалізацыя праекта па вырашэнні праблемы стварэння безадходнай вытворчасці

У Светлагорску (Гомельская вобласць) пры ўдзеле аўстрыйскай кампаніі "Вілія" пачалася рэалізацыя праекта па вырашэнні праблемы стварэння безадходнай вытворчасці. Праект рэалізацыі ўключае ў сябе стварэнне адукацыйна-навуковага цэнтру, які будзе займацца даследаваннямі ў галіне безадходнай вытворчасці. Праект рэалізацыі ўключае ў сябе стварэнне адукацыйна-навуковага цэнтру, які будзе займацца даследаваннямі ў галіне безадходнай вытворчасці.

Праект рэалізацыі ўключае ў сябе стварэнне адукацыйна-навуковага цэнтру, які будзе займацца даследаваннямі ў галіне безадходнай вытворчасці. Праект рэалізацыі ўключае ў сябе стварэнне адукацыйна-навуковага цэнтру, які будзе займацца даследаваннямі ў галіне безадходнай вытворчасці.

Праект рэалізацыі ўключае ў сябе стварэнне адукацыйна-навуковага цэнтру, які будзе займацца даследаваннямі ў галіне безадходнай вытворчасці. Праект рэалізацыі ўключае ў сябе стварэнне адукацыйна-навуковага цэнтру, які будзе займацца даследаваннямі ў галіне безадходнай вытворчасці.

Праект рэалізацыі ўключае ў сябе стварэнне адукацыйна-навуковага цэнтру, які будзе займацца даследаваннямі ў галіне безадходнай вытворчасці. Праект рэалізацыі ўключае ў сябе стварэнне адукацыйна-навуковага цэнтру, які будзе займацца даследаваннямі ў галіне безадходнай вытворчасці.

